

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین مقاله نویسی IEEE و ISI ویژه فنی و مهندسی

تحلیل کتاب خوان داری ششم دبستان از منظر میزان پرداختن به تعاون و ایجاد روحیه همکاری

نام نویسندگان:

متین حداد مقدم تربیتی^۱، جواد ناظری^۲ و سارا صحرانورد^۳

چکیده

کتاب درسی یکی از مهم ترین منبع و مرجع یادگیری دانش آموزان در نظام آموزشی محسوب می شود. تعاون به عنوان یک ارزش اجتماعی دارای اهمیت بسیاری است. این پژوهش باهدف بررسی مؤلفه های تعاون در خوان داری پایه ششم دبستان انجام شده است. ابزار: تعاون خود دارای چهار زیر مؤلفه می باشد که با بررسی کتاب درسی بر اساس این مؤلفه ها و به دست آوردن فراوانی آن ها یافته ها نشان می دهد به مقوله ی تعاون در کلاس درس تئوری نسبت به تعاون در کلاس درس عملی و تعاون در خارج از کلاس و تعاون در بین حیوانات و جامدات توجه بیشتری صورت گرفته است. همچنین به نظر می رسد که تعاون در تمرین ها و کارگاه درس پژوهی بیشتر پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، خوان داری، ششم دبستان، تعاون، ایجاد روحیه همکاری

مقدمه

معنی و مفهوم تعاون در لغت از «عون» به معنی یاری کردن و از باب تفاعل به معنی به همدیگر مساعدت کردن و همیاری نمودن آمده است. در فارسی کلمه «تعاون» را معادل همکاری به کار گرفته اند «تعاون» یعنی با هم کارکردن گروهی از افراد برای انجام یک هدف مشترک. با این تعریف می توان پی برد که تعاون یکی از جنبه های زندگی اجتماعی است. واژه همکاری^۴ را اولین بار رابرت آون^۵ در مقابل واژه رقابت^۶ به کار گرفت سپس صاحب نظران و مصلحان اجتماعی این کلمه را با مفاهیم و کارکردهای متفاوتی بکار بستند تا جایی که مقوله نهضت تعاونی^۷ و حتی تعاون گرائی^۸ در نظریه

^۱ دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان پردیس امام سجاد (ع)

^۲ دانشجویی کارشناسی ارشد برق مدارهای مجتمع

^۳ دانشجوی دکتری روانشناسی سلامت

^۴ cooperation

^۵ R.Owen

^۶ Competition

^۷ cooperation Movment

^۸ Cooperatisme

نظریه های اقتصادی - اجتماعی جایگاه ویژه ای یافت (وزارت تعاون معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، ۱۳۸۳). امروزه یکی از ابزارهای لازم برای رسیدن به توسعه در هر جامعه، میزان مشارکت افراد و گروه های اجتماعی در امور مختلف است. از نظر اینگلس انسان مدرن، شهروندی مشارکت کننده و آگاه است و نسبت به انجام وظایف و کارها احساس مسئولیت می کند. هر اندازه آگاهی و احساس مسئولیت افراد در قبال جامعه بیشتر باشد، به همان اندازه مشارکت داوطلبانه آنان افزایش می یابد و آنها سهم بیشتری در توسعه جامعه خواهند داشت (فخرایی، ۱۳۸۶ به نقل از رحمانی، علی عسکری، قاندهی ۱۳۸۸)

در محتوی فرآیند تعاون و همکاری، «خصلت جمعی بودن و روابط متقابل یابانه دیگر، کنش و واکنش متقابل در جهت کمک و حمایت متقابل به روشنی دیده می شود (ابراهیم نژاد، ۱۳۸۰). در زمینه ساده ترین شکل همکاری های اجتماعی همین بس که احادیث و روایات متعددی در امر «مسامحه» وارد شده است و عنایت و توجه به آن در روابط و مناسبات روزانه و اجتماعی، می تواند برادری و تفاهم را عینیت بخشد (زاهدی اصل، ۱۳۸۷).

بوگاردوس تعاون را طریقه ای برای زندگی و فلسفه ای برای حیات و مجموعه ای از پویاها و شیوه های رفتار و در عین حال مجموعه ای از اصول و مبانی راهنمایی در زندگی فردی و اجتماعی انسان می دانست. «تعاون به معنی همکاری به منظور تأمین سعادت یا منافع متقابل است.» با توجه به تعاریف فوق و تعریف های دیگری که از تعاون به عمل آمده است ملاحظه می شود: با اینکه همکاری یا کار کردن با هم یا کار مشترک را ویژگی اساسی تعاون دانسته اند، ولی صرف با هم کار کردن و یا انجام کار مشترک را نمی توان «تعاون» نامید، مفهوم تعاون بالاتر از کار مشترک می باشد. ممکن است کارگرانی که با هم کار می کنند و حتی اجزاء یک شی را می سازند، تشکیل گروه تعاونی ندهند ولی این امکان هست که افرادی که با هم کار نمی کنند، به دلیل کیفیت تشکل، فعالیت آنان تعاونی باشد. تاریخچه و سیر تحول تعاونی - هادر تاریخ جوامع بشری همواره مواردی وجود داشته که افراد بشر برای تحصیل و تحقق اهدافی به همکاری با یکدیگر پرداخته اند. در حقیقت شروع تعاون و همکاری در بین انسانها را می توان در اول خلقت بشر دانست، اولین پدیده تعاونی در بین انسانها تشکیل خانواده است و سپس ایجاد قبیله ها و بالاخره اجتماعات شهرنشین. مطالعه قبایل و بررسی ادیان نشان دهنده است واقعیت این که تعاون پدیده تمدن جدید نیست. تعاون در تاریخ و در هر یک از شئون اجتماعی بنوعی دارای ارزش است و در هر مورد مفهوم آن با دیگری تفاوت دارد (وزارت تعاون معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج، ۱۳۸۳).

آلن پیرفیت در دیباچه «اثر دسته جمعی و مشارکت چیست» می نویسد: مشارکت مورد مشورت قرار گرفتن قبل از تصمیم گیری را گویند به نحوی که اظهار نظر شخصی و اعمال مراقبت در جریان اجرایی این تصمیم و تحول نتایج آن امکان داشته باشد (نقل در انصاری، ۱۳۷۵). آموزش و پرورش از یک سو به دلیل ارتباط مستقیم و بی واسطه که با کودکان و نوجوانان دارد در کنار خانواده و سایر نهادهای اجتماعی از جمله مذهب، وسایل ارتباط جمعی اثر ویژه ای در شکل گیری شخصیت اجتماعی نسل آینده می گذارد. از سوی دیگر اصول اجتماعی فرهنگی که دانش آموزان در این

محیط یاد می گیرند میتوانند اساس الگوی زندگی آنان در جامعه باشد این اثر گذاری فرآیندی است که از سنین ورود به دبستان آغاز می شود و طبیعتاً مناسب ترین سن برای آموزش ارزشهای شهروندی است (آشتیانی و دیگران ۱۳۸۵) تراونن^۱ (۱۳۷۹) در مقاله ای با عنوان «تعاون در برنامه های درسی» به بیان ضرورت رواج مبحث تعاون در برنامه درسی مدارس ابتدایی، متوسطه و مؤسسات آموزشی پرداخته و در نتایج خود توجه به جنبه های نظری و عملی تعاون (از جمله اصول و ارزشهای تعاون) را ضروری می داند و بر نقش استفاده از کتب درسی مقدماتی، داستان، بازی و ترغیب دانش آموزان در سازماندهی و مشارکت فعال در تعاونی های مدرسه و طرح های عام المنفعه تأکید می نماید و نظریه تمرین تعاون را به عنوان موضوعات جانبی ضروری میداند.

مطالعه آنویوباز^۲ (۲۰۰۷) نیز نشان داد دانش آموزانی که در گروه های مشارکتی به یادگیری می پردازند نسبت به کسانی که به طور انفرادی یاد می گیرند، پیشرفت تحصیلی و احساس مسئولیت بیشتری داشته اند و نسبت به مدرسه نگرش مثبتی پیدا میکنند.

گایلینز^۳ (۲۰۰۳) با مطالعه آثار یادگیری مشارکتی روی دانش آموزان سوم دبیرستان که در گروه هایی با ساختار و بی ساختار مشارکتی کار می کردند، نشان داد دانش آموزان گروه های با ساختار مشارکتی بیشتر مشتاق بودند که روی تکالیف تعیین شده با دیگران کار کنند و نسبت به همسالان خود در گروه بی ساختار کمک و مساعدت بیشتری برای کار با همدیگر داشتند.

پایفنگ^۴ (۲۰۰۷) در پژوهشی به ارزیابی وضعیت موجود پروژه آموزش تعاون در مدارس متوسطه کشور تایوان برای یادگیری جمعی پرداخته است. در این پژوهش وزارت آموزش تایوان درصدد ارتقای یادگیری مادامالعمر و مداوم است. از این رو می کوشند برای تمام شهروندان محیط یادگیری مناسبی را به وجود آورد. طرح یا پروژه جامع آموزش تعاون در کشور تایوان عملاً از سال ۲۰۰۱ آغاز شده و در این راستا از تمام ظرفیتهای موجود در سطح تایوان نظیر وزارت آموزش، مدارس، مراکز آموزش فنی و حرفه ای، دانشگاه ها استفاده گردیده است.

مورای (۲۰۰۷) پژوهشی با عنوان برنامه درسی برای تربیت تعاونی جهت پرورش دانش، ادراک و مهارت های تعاون گرایانه در انگلستان انجام داده است. این سند ساختاری بنیادی برای تربیت تعاونی ارائه میکند و عناصر اساسی مورد نیاز برای طراحی یک برنامه را به دست می دهد که با نیاز اعضای تعاونی مرتبط است. روش این پروژه مبنی بر اصول مردم سالاری و مشارکتی اعضا و اصل آموزش، کارآموزی و اطلاع رسانی بوده که در آن یادگیری به صورت یادگیرنده محور است نه معلم محور و شاگردان در موقعیتهای ناگزیر به مطالعه، صحبت، گوش دادن، اندیشیدن یا تفکر و نوشتن، به پرورش اعضای تعاونی ها می پردازند. جهت کمک به معلمان در استفاده از این روشها یک راهنمای

^۱ Traonen

^۲ Onwueubuzie

^۳ Gillies

^۴ Pai Feng

آموزشی نوشته شده است که تجارب بسیاری از تعاون‌گران فعال را نیز آموزش و انتقال می‌دهد. شناسایی تعاون‌اولین عنصر در محتوای برنامه درسی این سند می‌باشد و این عنصر باید معطوف به پرورش درک تعاونی‌ها به‌عنوان نوع متفاوت از کار و تجارت مبتنی بر ارزشها و اصول تعاونی باشد.

تربیت شهروندی فرآیندی مربوط به تمام عمر است، به همین جهت همه افراد در تمام مراحل زندگی خود نیازمند آموزش متناسب با حقوق شهروندی هستند. یکی از ملاکهای توسعه‌یافتگی و مدنیت جوامع حضور مردم و اساس مشارکت‌پذیری آنها در جامعه است و رفتار تعاون‌نوعی بلوغ فکری و اجتماعی انسانهاست و مهمترین کانال به منظور فرهنگ‌سازی امر مشارکت و همکاری و تعاون در آموزش و پرورش است (قائدی و تاجیک اسماعیلی ۱۳۸۶).

در پژوهشی دیگر الگوی جامع آموزش تعاون توسط پارکز و فانستر^۱ در سال ۲۰۰۸ طراحی و اعتبار بخشی شده و در مجله آموزش تعاون به چاپ رسیده است. در این مطالعه یک الگوی چهار عنصری شامل توسعه حرفه‌ای، رشد و توسعه شخصی، پرورش و توسعه مهارتها، رشد و پیشرفت علمی طراحی شده است. در این راستا یک برنامه آموزش تعاون برای گروهی از مخاطبان برگزار شد و از کارآموزان یا افراد شرکت‌کننده خواسته شد میزان تغییراتی را که در خود در مورد هر یک از محورهای فوق در طی برنامه آموزش تعاون درک و احساس میکنند، بیان کنند. نتایج نشان داد که افراد شرکت‌کننده تجربیات خود از برنامه آموزش تعاون را بسیار عالی ارزیابی کرده و بر این باور بوده‌اند که دوره آموزشی ذی ربط بر هر چهار محور مورد نظر تأثیر مثبت و قابل توجهی داشته است.

در پژوهشی دیگر فخرایی (۱۳۸۰) یک تحقیق پیمایشی درباره روشهای عملی جلب مشارکت دانش‌آموزان دوره متوسطه تبریز در امور آموزشی و پرورشی انجام داد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که مشارکت دانش‌آموزان دوره متوسطه در اداره مدرسه با عنایت به خصوصیات نوجوانان، اهمیت ویژه‌ای دارد و میتواند در افزایش اعتماد به نفس و برانگیختن حس مسئولیت آنان نقش اساسی ایفا نماید. همچنین نتایج این پژوهش نشان داده است که هر اندازه فعالیت‌های جمعی در مدرسه بیشتر شود، میزان مشارکت دانش‌آموزان نیز بیشتر میشود و در مدرسه‌هایی که مسئولان آنها مسابقه‌هایی اعم از ورزشی، کتابخوانی و نظایر آن برگزار کرده بودند، دانش‌آموزان مشارکت بیشتری داشتند.

علمی‌یزدی (۱۳۸۴) در پژوهشی شیوه‌های آموزش تعاون در خانواده‌ها و مدارس ایرانی را بررسی کرده است. محور اصلی این پژوهش دفاع از حقوق مادی و معنوی کودکان و نوجوانانی بوده است که به علت وجود ناهماهنگی و نبود تعریفی دقیق از همکاری و مشارکت در انجمن‌های مدرسه و خانه، مظلوم واقع شده‌اند. نبود تعریفی دقیق از همکاری در فرهنگ ایران باعث شده است که شیوه‌های مدیریت به صورت تکروی و فردی باقی بماند و به جای تفکر اجتماعی و نوع دوستی به صورت خودمحوری در فضای خانه و مدرسه حاکم باشد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تنها کودکان و نوجوانان ایرانی با مفهوم واقعی شرکتهای تعاونی و مشارکت اجتماعی در خانه و مدرسه آشنا نشده‌اند، بلکه برعکس، تنها تفکر مشارکتی را می‌توان در فسادهای اخلاقی، سرقت و دیگر معضلات رایج اجتماعی که توسط آنها صورت می‌گیرد

^۱ Parks & Fanster

مشاهده نمود.

سپهر (۱۳۸۴) با بررسی آموزش تعاون در سازمانها به ویژه در قالب توسعه فعالیت های گروهی، نشان داد که آموزش و توسعه رفتار همیارانه، امروزه نه به صورت فرایندی صرفاً آموزشی و بی ارتباط با دیگر فرایندها و تجارب سازمانی، بلکه به مثابه عنصری در پیوند با تحول و بهبود سازمانی شناخته میشود و توسعه رفتار همکاری و همیاری با توسعه خودسازماندهی فردی و گروهی ارتباط داشته و بهره گیری از تجارب غنی در این زمینه می تواند راهگشا باشد.

مفهوم تعاون در این پژوهش در چهار مقاله تقسیم بندی میشود:

۱. تعاون و ایجاد روحیه همکاری در کلاس درس به صورت تئوری که شامل گفت و گو در گروه ها و...
 ۲. همکاری در کلاس درس به صورت عملی که شامل اجرای نمایش و خواندن سرود در کلاس و مدرسه
 ۳. همکاری در خارج از مدرسه که جنبه های مثبت مثل همکاری در آذین بستن کوچه و محله برای اعیاد دهه فجر و نیمه شعبان می شود و از جنبه های منفی مثل درست کردن گروهی دام و تله برای پرندگان و حیوانات
 ۴. همکاری تخیلی حیوانات و اجسام.
- درمبنای ارزش شناختی سند برنامه ملی به همکاری، تعاون و مشارکت اجتماعی و احترام به آحاد جامعه تاکید شده است. هدف از انجام این پژوهش بررسی آموزه های تربیت شهروندی، با تاکید بر پرورش روحیه تعاون، در کتاب های درسی دوره ابتدایی هست.

سؤال

در کتاب خوانداری ششم دبستان به چه میزان به تعاون و ایجاد روحیه همکاری توجه شده است؟

هدف

هدف این پژوهش بررسی مؤلفه های تعاون و میزان ایجاد روحیه همکاری در کتاب خوانداری ششم دبستان است.

روش پژوهش

این تحقیق توصیفی و به روش تحلیل محتوا انجام شده است. جامعه تحقیق شامل کتاب خوانداری ششم دوره ابتدایی است که تمام متن، تصاویر، پرسش ها و تمرین ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و به علت محدود بودن جامعه، نمونه گیری انجام نشده است. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از جدول مقوله بندی جمع آوری شد.

جدول مقوله بندی تعاون و ایجاد روحیه همکاری تهیه شد و روایی صوری و محتوایی ارائه و مورد تأیید استاد راهنما قرار گرفت. از طریق فرمول تعداد توافقها تقسیم بر تعداد کل مقادیر، پایایی کتاب خواننداری ششم دبستان ۰.۸۶ محاسبه گردید.

واحد تحلیل مضمون و واحد زمینه درس و واحد شمارش فراوانی هست. در این تحقیق، از روش شمارش فراوانی به عنوان یکی از رایج ترین روش های جمع آوری و ارائه یافته ها استفاده شده است.

یافته ها

درصد و فراوانی تکرار مؤلفه ها در کتاب خواننداری ششم دبستان در جدول شماره ۱ آورده شده است و فراوانی هر مؤلفه در هر درس در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول شماره ۱- درصد و فراوانی داده ها بر اساس واحد تحلیل

محتوا	متن درس		تصاویر		تمرین ها و کارگاه درس پژوهی	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کلاس درس نئوری	۸	۱۷,۳	۰	۰	۲۲	۴۷,۸
کلاس درس عملی	۰	۰	۰	۰	۶	۱۳
خارج از مدرسه	۲	۴,۳	۶	۱۳	۱	۲,۱
حیوانات و سایر موجودات و مجردات	۱	۲,۱	۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۲- فراوانی مؤلفه ها در هر درس به تفکیک

مؤلفه ها شماره درس	کلاس درس تئوری	کلاس درس عملی	خارج از مدرسه	حیوانات و سایر اجسام
درس ۱	۲	۰	۰	۰
درس ۲	۴	۰	۲	۰
درس ۳	۱	۰	۰	۱
درس ۴	۳	۰	۰	۰
درس ۵	۳	۰	۰	۰
درس ۶	۲	۰	۰	۰
درس ۷	۲	۰	۳	۰
درس ۸	۰	۲	۰	۰
درس ۹	۲	۰	۰	۰
درس ۱۰	۲	۰	۰	۰
درس ۱۱	۱	۱	۰	۰
درس ۱۲	۲	۱	۰	۰
درس ۱۳	۰	۰	۴	۰
درس ۱۴	۰	۰	۲	۰
درس ۱۵	۱	۱	۰	۰
درس ۱۶	۲	۱	۰	۰
درس ۱۷	۱	۱	۰	۰

در جدول شماره ۱ بر اساس مؤلفه تعاون و ایجاد روحیه همکاری در کلاس درس به صورت تئوری فراوانی آن در کل کتاب در متن دروس ۸ مورد از ۴۶ مورد مشاهده شد.

تصاویر کتاب در هیچ نقطه ای گویای تعاون و همکاری در کلاس درس نه به صورت تئوری و نه به صورت عملی نبودند ولی تمرین ها و کارگاه‌های درس پژوهی ۲۲ مورد یافته‌هایی که مضمونشان دال بر تعاون و همکاری از مؤلفه تعاون در کلاس درس تئوری بود که بیشترین فراوانی را داشت.

مثال: پیام درس پنجره‌های شناخت را در گروه، بررسی کنید و یافته‌های خود را به کلاس گزارش دهید.

در مؤلفه تعاون و ایجاد روحیه همکاری در کلاس درس به صورت عملی متن درس و تصاویر به این موضوع اشاره ای نکرده بودند ولی ۶ مورد در تمرین ها و کارگاه‌های درس پژوهی از آن استفاده شده بود.

مثال: با همکاری افراد گروه، یک شعر با مضمون «شهید» انتخاب کنید و در کلاس بخوانید

برای مؤلفه تعاون و ایجاد روحیه همکاری در خارج از مدرسه و محیط‌های آموزشی رسمی در متن درس ۲ مورد و در تصاویر ۶ مورد و در تمرین ها و کارگاه‌های درس پژوهی ۱ مورد بحث شده بود.

مثال: در صفحه ۲۰ کتاب تصویری از کودکان را نشان می‌دهد که در حال پهن کردن دام برای پرندگان هستند.

مؤلفه تعاون و همکاری در حیوانات و سایر موجودات در قسمت تصاویر و تمرین ها و کارگاه‌های درس پژوهی هیچ

گونه اشاره‌ای نشده بود و فقط یک مورد در متن درس مشاهده گردید.

مثال: در درس سوم صفحه ۲۴ کتاب خوانداری ششم درس گفت و گو «زبان فارسی» با آدم‌ها است و خود را پیوند داده است با برخی چیزها می‌داند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به مسائل و بحران‌های اجتماعی در عصر حاضر و اهمیت آموزش تعاون و ایجاد روحیه همکاری در دانش آموزان در این مقاله تلاش شده است که فراوانی مؤلفه‌های مختلف تعاون مورد ارزیابی قرار گیرد. بر اساس تحلیل کتاب خوانداری ششم دبستان که از ۱۲۰ صفحه تشکیل شده است ۴۶ مورد از تصاویر و مضامین و ... برخورداریم که به تعاون و ایجاد روحیه همکاری اشاره کرده بود.

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی در قسمت تمرین‌ها و کارگاه‌های درس پژوهی با ۴۷.۸ درصد است و کم‌ترین فراوانی در قسمت متن درس در مؤلفه حیوانات و سایر موجودات با ۲.۱ درصد بوده است. بیشترین فراوانی میزان توجه به تعاون و ایجاد روحیه همکاری درس ۲ پنجره‌های شناخت بود.

در این مطالعه مشاهده که در کتاب درسی به آموزش غیرمستقیم تعاون و ایجاد روحیه همکاری توجه شده است. به صورتی که در تمرین‌ها با روش‌های متنوع و مختلف از دانش آموزان خواسته شده است که با یکدیگر همفکری و همکاری نمایند.

در کتاب درسی در قسمت تصاویر فقط به همکاری خارج از مدرسه تاکید شده است که این موضوع مثبتی است اما کافی نیست بهتر است که تصاویری هر چند اندک در کتاب درسی وجود داشته باشد تا کودکان را به همکاری در کلاس درس به صورت تئوری یا عملی ترغیب نماید.

همانطور که در برنامه‌های کودک از حیوانات و اشیا بی‌جان در داستان‌پردازی استفاده می‌شود به مولفان و برنامه‌ریزان درسی پیشنهاد می‌شود برای ایجاد علاقه در بچه‌ها بخش‌هایی را به داستان‌هایی اختصاص دهند که نقش‌های اصلی آن حیوانات و اشیا باشند.

منابع

- انصاری، محمد اسماعیل (۱۳۷۵)، بازشناسی و پیش نیازهای مدیریت مشارکتی و نظام اداری. فصل نامه علمی کاربردی، مرکز آموزش مدیریت دولتی شماره ۳۳ و ۳۴
- اصول و اندیشه‌های تعاون (۱۳۸۳)، وزارت تعاون. معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج. دفتر آموزش
- رحمانی، شورش؛ علی عسکری، مجید و قائدی، یحی (۱۳۸۸). طراحی و اعتبار بخشی برنامه درسی مبتنی بر پرورش روحیه تعاون در دوره متوسطه. تعاون، دوره جدید، شماره ۲، ۲۶-۵۱
- زاهدی اصل، محمد؛ (۱۳۸۷)، مقدمه ای بر خدمات اجتماعی در اسلام، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ دوم
- فرد افشار، سهیلا (۱۳۷۴). بررسی آموزه‌های تربیت شهروندی با تاکید بر تربیت روحیه تعاون در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه تربیت معلم، چاپ نشده

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین مقاله نویسی IEEE و ISI ویژه فنی و مهندسی